Observatoriulu ese de doue ori in septemana, mercurea si sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau càte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare càte 7 cr., la adou'a si a trei'a càte 6 cr. v. a. si preste acesa 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiiu.

Nr. 80. Sibiiu, 4/16 Octobre 1878. **Anulu I.**

Studiu relativu la economi'a nationale si la istori'a civilisatiunei in Transilvani'a.

(Urmare.)

In epoc'a nostra, pre candu principiulu nationalitatiei fu adoptatu de voia de nevoia si aplicatu bine reu, chiaru si de càtra diplomati'a européna inbetranita in ur'a sa contra acelui principiu, este lucru prea firescu cá se voimu a cunosce si noi proportiunile nationali a le locuitoriloru unei tieri, pe care strategii o punu alaturea cu Elveti'a numindu-o cetate de munti, domn'a Daciei si cea mai tare fortificatiune a monarchiei. Déca fiacare nationalitate si-ar avea religiunea sa strictu nationale asia, càtu in cele eclesiastice se nu fia amestecata cu alta, atunci religiunea si nationalitatea aru coincide, s'aru coperi una pe alta si s'aru afla mai usioru proportiunile. Acésta inse nu se intempla mai nicairi. Magiarii sunt desbinati in patru confessiuni, germano-sasii in doue, catholica si luterana, romanii in doue principali; afara de aceea celu mai pucinu 100 de mii din trensii au trecutu la calvinía, ori la catholicismu si pe la cetati mai trecu pàna in momentele de facia; éra dela 1873 incóce s'a luatu óresicumu de regula, cá tinerii romani care in regiunile pe unde lipsescu scóle romanesci, frequenta de cele magiare, se fia si registrati cá magiari.*) Cu tóte acestea, avemu multe si grave ratiuni, care ne obliga a scóte la lumina pre càtu se póte, adeveratele proportiuni nationali. Pentru acestu scopu me vediu necessitatu a recurge la unele calculatiuni statistice mai vechi, dara mai demne de a fi luate in consideratiune. Unele din acelea se coprindu in geografi'a si statistic'a dlui Bielz, éra altele in conspectele statistice rectificate de càtra fost'a Cancelaria transilvana dela Vien'a in anulu 1862/3 pe temeiulu recensementului susu citatu din anulu 1857. Combinandu-le pe amendoue si intregindu una prin alt'a, proportiunile nationali in Transilvani'a s'aru potea denota in tempulu de facia cu cifrele urmatórie:

Din càte 1000 (una miie) de locuitori sunt Romani 605, Magiari-secui 255, Germani-sasi 90, Tiegani 37, Evrei 10, Armeni 3. Sum'a 1000.

Aci observamu: Cà statisticii magiari numera la nationalitatea magiara a) pe toti nobilii de orice nationalitate, prin urmare si pe miile de nobili romani curati; b) pe toti armenii; c) pe toti tieganii catholici si reformati; éra d) dela emanciparea evreiloru, adeca dela 1868 incóce si pe acestia; e) pe vreo 50 mii de romani locuitori in districtele secuiesci limitrofe cu Moldov'a. Din acestea transgressiuni resulta apoi diferentia intre constatarile nóstre si ale loru.

In càtu pentru tiegani reflectamu, cà din cei 37 la miie celu pucinu 20 se tienu de una din confessiunile orientali romanesci, si numai restulu se alatura la calvini ori la catholici. Noi inse aci ii classificaramu numai dupa rassa, nu dupa confessiunea loru religiósa, pentru-cà nu voimu se facemu parada cu numeru mai mare decàtu sunt romanii in realitate, de si este usioru de prevediutu, cà déca populatiunea tiegana va disparea vreodata, ea se va alatura la romani, a caroru limba o invetia mai usioru decàtu pe oricare alt'a.

Dupa diversele confessiuni religióse, alu caroru cuibu este Transilvani'a, populatiunea se inparte pe càte 1000 locuitori asia: Greco-catholici (uniti) 314, Greco-resariteni (orthodoxi) 310, Reformati (calvini) 143, Rom. catholici 106, Protestanti luterani 97, Unitari (sociniani) 20, Mosaici 10.

Populatiunea intréga a Transilvaniei locuiesce: in 11 asia numite cetati séu urbi regesci libere, in 14 cetati municipali, in 65 orasie (oppida), in 2611 comune rurali séu sate si in vreo 166 catune, numite si attinentie, si praedia in limb'a sisthemei feudale. Nomenclaturele de cetati (civitates), urbi (urbes), orasie (oppida) in care se despartiá comunele urbane, astadi abia mai au unu intielesu demnu de statistic'a moderna. Sub numele de Urbe se intielegea comune mari inpresurate cu fortificatiuni si dotate cu mari privilegie, pàna la dreptulu sabiei si alu furciloru. Romanii le dicea, cetate, le mai dicu si astadi, pre cum cetatile Sibiiu, Clusiu, Brasiovu, Alb'a etc. Sub Civitate se intielegea totu comune mai mari, si privilegiate, dara neinpresurate cu fortificatiuni, aparate inse de càte o fortarétia asiediata in apropiere. Orasie séu oppide se dicu comunele ori asia numitele terguri, a le caroru primarii avea o buna portiune de autonomia si chiaru tribunalu de prim'a instantia. In càtu pentru comune apoi multe din acele comune privilegiate n'au nici trei mii de locuitori, candu din contra, se afla destule comune rurali romanesci, cu càte 3 pàna la 6 si la 8 mii de suflete, care nu se bucurá de nici-unu privilegiu, din simpl'a causa cà era romanesci. In dilele nóstre mai tóte acelea diferentie de ranguri disparu pe fiacare di, in càtu unele comune oppidane stau mai reu decàtu multe sate. Din tóte comun'a cea mai inpoporata este Brasiovulu, inse totu numai cu 28 mii de locuitori, dupa care urmédia Clusiulu cu 25 mii, Sibiiulu cu 19 mii, Murasienii cu 10 mii, Segisiór'a cu 8 mii; tóte celelalte sub 8 mii.

Populatiunea celoru 11 „cetati libere“ si a celoru 14 municipali = 25 este circa 160.000 de suflete. Pe populatiunea celoru 65 orasiele séu oppide nu o separamu de cea rurale, din causa cà aceea se ocupa neasemenatu mai multu cu economi'a campului, decàtu cu industri'a. Asia dara immens'a maioritate a populatiunei transilvane locuesce, cum se dice, la tiéra, in sate, in comune rurali. Chiaru si partea cea mai mare a nobilimei isi petrece viéti'a mai multu la sate si la orasiele, decàtu pe la cetati. Dara acésta impregiurare se esplica usioru din diverse cause. Nobilimea care petrece mai multu pe la cetati, devine mai curendu sau mai tardiu ruinata. Marea maioritate a ei nu cunósce nici-unu ramu de industria, si aversiunea sa càtra comerciu e cunoscuta. Déca nu'si va griji de propriatate, va ingriji mai apoi cumplitulu usurariu, in ale carui ghiare au cadiutu. De alta parte, impositele fontiari se urca neincetatu, in càtu nu sciu déca voru sta la 22½ % din venitulu curatu; prin urmare proprietariului ardelénu i se taia chiaru de càtra fiscu orice placere de a petrece cu anii pe la urbi si cetati spre a'si desierta pung'a, a'si ruina sanetatea si a inmormenta venitoriulu familei sale. De altumentrea rass'a magiara este din natur'a sa inemica declarata a vietiei din cetati, si ce e dreptu, nici romanimea transilvana si banatiena nu prea este amica a unei civilisatiuni, care face apellu necurmatu la averea sa castigata cu sudori de sange. De aici se póte esplica binisioru lips'a de comune urbane mari in regiunile locuite de romani si de magiari. Acestea doua popóra sufere greu acea inchisóre in strade strimte, intre edificie inalte, in curti infectate de aeru inputitu, cu care de es. rass'a germana s'a dedatu in cursulu secoliloru.

*) A se vedé conspectele ministeriului de instructiune publica pe an. scol. 1874/5.

Foisiór'a „Observatoriului“.

O partia de siach.

(3 Continuare si fine.)

Don Ramirez audiendu acestea, cu ochii plecati, cá si candu s'ar teme de recunoscintia publica, respunse: „Sire, numai fora voia mi-am indeplinitu o detoria atàtu de grea.“

Elu tacù. Din ce in ce se vediù totu mai confusu. Tarrasez tusî, ér Ossun'a cu man'a pe spada, jurà in sine: „Inainte de a numí omulu acesta pe Donna Estella a sa, am se urmezu in mormentu nobilului meu veru! Indata-ce se va face dîua, ilu voiu resbuna.“

Regele continuà: „zelulu si devotamentulu dtale, Don Ramirez, le voiu remunerá. Salvatorulu tronului, póte chiar, alu imperiulu nostru, merita mare remuneratiune. Asta-diminétia am datu ordinu marelui nostru cancelaru se pregatésca diplom'a prin care esti denumitu duce si gubernoru de Valencia. Gat'a e harthi'a pentru subscriere?“

Erau óre remuscàrile de consciintia cari faceau pe Don Ramirez se tremure in minutulu acesta si fora voia se se retraga càti-va pasi? Regele facù o miscare de impaciintia, in urm'a carei-a, contele scóse iute unu pergamentu din sinu, si, ingenunchiandu, ilu intinse monarchului, care ilu primí dîcundu: „Antai'a mea ocupatiune astadi va fi: subscrierea acestei patente. Tradarea e pedepsita deja prin gâde — in urmare, detori'a monarchului este, a remunerá serviciele credintióse!“

Regele desvelì pergamentulu si — éta din elu cade la pamentu o bucata de harthia. Don Ramirez, facundu o esclamare involuntara, se plecà se o radice, dar, la unu semnu alu regelui, ilu prevenì unu pagiu, carele radicandu harthi'a, o puse in man'a lui Filipu. Unu momentu mai tardîu, faci'a lui Filipu se inrosî de mania, ochii lui scanteiau si esclamà: „Prea santa Vergura, ce este acésta?“

IV. „Mat“ mai multu decàtu unulu. Parti'a erá acum terminata; Don Guzman invinse pe Ruy Lopez. Invingerea lui erá completa, si, radicandu-se, astfeliu agrà pe Calavarez:

„Éta-me, sunt gata a satisface vointiei regelui, cá unulu, carele nici-odata in viéti'a sa, nu s'a clatinatu in supunere si credintia facia de elu. Dumnedieulu meu faca cá, acésta nedreptate mare, ce mi se face, se se descarce asupra acelui-a, care au provocat'o, dar sangele meu nici-odata se nu strige resbunare asupra capului regelui meu. Pe densulu nu'lu acusu pentru mórtea mea prea timpuria si nevinovata!“

Gâdele asiedià bloculu, in timpu ce Ruy Lopez ingenunchiandu intr'unu anghiu alu temnitiei si ascundiendu-si faci'a cu mantau'a, cetea rugatiunile de mórte.

Calavarez puse man'a pe umerulu ducelui, cá se i-iá gulerulu, dar Guzman ilu respinse: „Pe unu Guzman se nu'lu atingi de càtu numai cu securea ta,“ strigà elu, isi luà gulerulu dela grumazi si punendu-si capulu pe blocu, dîse: „Acum lovesce sunt gata!“

Gâdele radica securea, si, fora indoiéla, iute ar fi fostu gat'a cu lucrarea sa, dar audiendu apropiandu-se nisce pasi si scomotu din ce in ce mai mare, incremenise cu securea radicata . . .

Usi'a sare din tîtîni si Ossun'a s'arunca intre gâde si victim'a sa.

„Venimu inca la timpu“ dîse elu aprópe fora resuflare.

„E in viétia?“ intrebà Tarrasez.

„Inca nu este atinsu,“ strigà Ossuna veselu. „Scumpe amice si vere, nu speram a te puté revedé. Inse, D-dieu n'a voitu, cá celu nevinovatu se sufere in loculu vinovatului. Binecuventatu fia numele Domnului!“

„Laudatu fia numele Domnului,“ repetîra toti cei presenti, in frunte cu Ruy Lopez.

„Dieu, tu vii inca la timpu iubite amice,“ dîse Guzman càtra verulu seu, „cà-ci — puterile mi-au desecatu.“ Dîcundu aceste, lesînatu cade pe blocu indereptu. Lupt'a sentimenteloru varie, ce incercase, ilu slabisera cu totulu.

Ruy Lopez ilu luà pe braciale sale venjóse si'lu duse in sal'a regelui. Grandii le urmara si candu isi revenì Guzman in ori vediù in giurulu seu adunati pe toti amicii, felicitandu-lu din tóte pàrtile; nici chiar presenti'a regelui nu putù impiedeca torrintele de bucuria. Guzman credea ca viséza. E dreptu, ca capulu lui, càte-va minute mai nainte, zacea pe blocu si ca acum se afla in sal'a regala impresuratu de grati'a monarchului, de iubirea amiciloru sei?

Guzman aflà acum ca, Don Ramirez, torturatu de mustrările consciintiei si ingrijatu de impacienti'a regelui, din eróre deodata cu diplom'a, pe care subscrierea monarchului erá se ii incoroneze sperantiele cele mai cutezate, scóse din sinu unu documentu, care, impreuna cu sperantiele sale avea se'lu nimicesca si pe elu insusi. Harthi'a acésta nu contienea numai proba de unu complotu incontra lui Guzman, ci si intentiuni tradatóre facia de regele, in de ajunsu pentru a suscitá neincrederea acestui-a contra vechiului seu favoritu. La intrebările puse, buzele tradatoriului marturiseau insele crim'a; elu fù predatu indata pe manile delicate ale lui Calavarez, cu ordinulu severu, ca de asta-data ori-ce intardîare intru executarea lui Don Ramirez, cu mórte va platì-o.

E de prisosu a amintí ca liberarea lui Guzman fù salutata cu bucuría sincera de Curtea intréga si ca insusi severulu monarchu isi esprimà multiumirea de scaparea ducelui.

„Este vointi'a nóstra regésca,“ dîse elu, „cá de aci inainte, spre amintirea minunei, care te-a scapatu, in insemnele dtale se porti o secure de argintu pe-o tabla veneta de siach. Pe langa aceea, voi'a si dorinti'a nótra regésca este, cá se te cununi cu Donna Estella, si, cá cununi'a se se serbeze in palatulu meu, aici in Escurial.“

Dupa aceste, intorcandu-se càtra Ruy Lopez, continuà: „Sunt siguru ca biseric'a va avé unu bravu servitoriu in noulu Episcopu. Cá semnu de favorea nóstra regésca Ve donàmu pentru instalarea solemna o haina

Din populatiunea Transilvaniei inpartita pe miliarie patrate, se vine in terminu midiulociu càte 2200 de suflete; éra déca s'ar inparti numai relative la pamentulu cultivabile, care din suprafaci'a totale de 1054.$_{79}$ face 811 mil. □ austr., atunci s'aru veni peste 2800 pe 1 mil. □. Se intielege de sine, cà nu tóte partile tierei sunt egalu inpoporate. In regiunile meridionali pe unde feudalismului nu a potutu prinde radecini, poporimea este multu mai désa, decàtu in acea parte mare a tierei, unde locuitorii avea se lucre la seniori càte 104 de dile, la districtu càte 21, se dea si decim'a, si tóte impositele, dara proprietate de pamentu se nu'si póta castiga niciodata, daca nu era nobilu hereditariu. De acea chiaru gubernulu observase inca pe la 1855, cà in districtele libere se veniá càte 2440 pàna la 2870 de locuitori pe 1 mil. □, candu din contra, in districtele feudali se aflara numai càte 1250—1390—1560 pàna celu multu la 2000 de suflete. Acestea cifre intristatórie sunt puru si simplu resultatele sclaviei, prin care se impedeca multime de casatorii si chiaru la cei casatoriti scadea fecunditatea femeiloru flamendite si spoliate, cá se tacemu cà multime, de feti se perdea in urmarea batailoru si a labórei intensive, la topitu de canepa, la melitiatu, cernutu, tiesutu cu lunile intregi etc. Totu din acésta causa vede cineva caletorindu prin tiéra, aprig'a diferentia de rassa, la acelasiu poporu, dupa cum vei trece dintr'unu districtu ce fusese liberu cu secoli inainte, in altele liberate numai dela 1848 incóce. Atàtu este de salutariu aerulu libertatiei si omorîtória athmospher'a ingrecata de veninulu sierbitutiei!

(Va urma.)

Romanii peninsulei Balcanice

Unulu din defectele cele mari ale nóstre e, ca departe de a ne ocupa cu fondulu lucruriloru, credemu ca e deajunsu se avemu numai form'a loru, asemenea copiiloru, cari voindu a-si face o florarie, smulgu plante din campu, si le asiéza fara radacini in straturi, improvizandu-si pentru càteva césuri o gradina, in aparentia frumósa, insa fara de trainicie. Nerabdatori cum suntemu, ne-amu deprinsu a cunósce, cumca lucrurile luate din temeiu aru fi si mai trainice si mai folositóre si tot-odata cu multu mai eftine, de catu multimea de forme góle, care neavendu intielesu si vitalitate, ceru mereu munca de Sisifu de a fi reinoite.

Nestatornici'a nóstra, iubirea de schimbari, dés'a resturnare a tutuloru temeliiloru statului si rivalitatea copilarésca de a intrece pe tóta lumea, a facutu atatu in trecutu, catu si in presentu, ca se irosimu o multime de poteri vie, care se potéu utiliza pe unu terenu folositoru, pe lucruri de nimicu, séu dédreptulu stricacióse.

Aceste defecte mari ale caracterului nostru nationalu sunt, pe langa inprejurarile de din afara caus'a pentru care unu elementu etnicu, atatu de respanditu ca alu nostru, se nu ajunga la nici o insemnatate in lume, ci bucatitu intre dieci de stapani, se resiste ici si colo, se fia absorbitu insa in multe locuri.

Nu exista unu statu in Europ'a orientala, nu exista o tiéra dela Adriatica pana la Marea Négra, care se nu cuprindia bucati din nationalitatea nóstra. Incependu dela ciobanii din Istri'a, dela Morlacii din Bosni'a si Hertiegovin'a, gasimu pasu cu pasu fragmentele acestei mari unitati etnice in muntii Albaniei, in Macedoni'a si Tesali'a, in Pindu ca si in Balcani, in Serbi'a, in Bulgari'a, in Greci'a pana sub zidurile Atenei, apoi de dincolo de Tis'a incependu in tóta regiunea Daciei-Traiane pana dincolo de Nistru, pana aprópe de Odes'a si de Kievu.

Pe candu rusii au cea mai mare ingrijire, pentru triburile cele mai neinsemnate chiaru, care se tienu de marea familie slava, pe candu germanii staruescu prin autoritatile loru consulare, pentru cele mai neinsemnate colonii ale loru din Orientu, si pe candu fie-care poporu apusanu, desvolta o deosebita ingrijire pentru nationalii sei din aceste locuri, singuri noi ne sbuciumamu in lupte interne pentru cea mai buna forma possibila a organisarii omenesci, neavendu unu idealu de cultura, ci celu multu idealuri politice, cari nu stau in proportiuni cu poterile nóstre, si cari in locu de a da nascere la fapte, voru fi celu multu caus'a unoru aventuri periculóse.

Cu ocasia congresului dela Berlinu, aprópe tóte popórele peninsulei balcanice, au datu semne de viatia, numai romanii transdanubieni nu. Caus'a e lesne de intielesu. Tóte celelalte fragmente de poporatiuni stau in legaturi de cultura cu acele centre politice, create de nationalitatile loru. Grecii din Turci'a européna, citescu si scriu limb'a care se vorbesce la Aten'a; Serbii din Turci'a intielegu fórte bine institutiile si cultur'a confratiloru loru liberi; numai noi, cu manier'a nóstra de a vedea, suntemu straini in orientu, si remanemu neintielesi, chiaru pentru cei de unu neamu cu noi. Cum ne amu potea esplica in altu modu fenomenulu intru adeveru ciudatu, ca fragmente atatu de insemnate de straveche poporatiune precum sunt romanii din Tesali'a si Macedoni'a, se nu dea absolutu nici unu semnu de viatia, cu totu trecutulu loru celu stralucitu, cu tóte ca pana astadi si-au pastratu si aparatu limb'a si datinele, mai bine decatu Slavii dintre cari multi s'au grecitu, decatu Albanezii dintre cari asemenea multi s'au facutu turci.

Vlachii Tesaliei, dice Fallmerayer, in fragmentele sale asupra Orientului, se numescu romani, ca si conationalii loru din Principatele dunarene, vorbescu o italienésca stricata, si locuiescu in creerii muntiloru Pindului si pe cele doue laturi ale lui, in ponórele din care isvoreste Peneios si riurile afluente, pe únde ii pomeneste pentru antaia data istori'a bizantina a sutei a unspredіecea.

Fia remasitie ale coloniiloru militare romane, fia barbari autochtoni latinisati, ei se intindu si se ramifica de-a lungulu sirului de munti prin Macedoni'a-superióra pana susu in Balcani, si au statu odata in legatura cu conationalii loru de pe malulu stengu alu Dunarii. Ei pazescu si domina portile dintre Tesali'a si Albani'a, iara Mezzovo, orasiu zidit din pétra tocmai in ceerulu muntiloru, acolo unde dintr'o parte si dintr'alta trecétórea se cobóra in directii opuse, este loculu de capetenie alu romaniloru tesalieni.

Malacasi, Lesinitia, dara in deosebi Kalarites, Kalaki si Klinovo si doue-dieci si càte-va sate in ponórele Pindului si pe langa ele, sunt asemenea ale acestui poporu, care din caus'a temperaturei aspre a patriei sale se ocupa pucinu cu agricultur'a, dara cu atatu mai multu cu cultur'a viteloru si cu casilile, acésta intr'unu stilu mare si cu succesu insemnatu, incatu prin bogati'a turmeloru loru de oi, sunt vestiti in Rumeli'a tóta. In vremea iernii, candu ometulu acopore inaltimile muntiloru, ei 'si mana turmele in vaile cu o clima mai blanda, si le pascu nomadizandu pe siesurile pline de iérba, pana chiaru inlauntrulu Greciei-libere, éra candu se intórce prima-var'a, negrile sate de corturi ale pribegiloru ciobani romani disparu din campie, câci ei se intorcu la munte.

Sobrii, avendu instinctu de casnicie si industrie, romanii sunt in privirea acestoru calitati cu multu superiori celora, ce vorbescu grecesce; sunt inse inferiori greco-slaviloru in spiritu si in siretlicu. Totusi acesti ciobani, simpli si de rendu, au o eminenta aptitudine pentru lucrari in metalu. Armele si armaturile lucrate in auru si argintu, pe cari le admiramu la arnauti si palicari, au esitu din atelierile vlachiloru. Asemenea mantalele cu gluga nepetrunse de plóie si fórte bine cunoscute in tóte orasiele de portu ale Marii mediterane sub denumirea de cappa, greco si marinero, sunt in cea mai mare parte unu productu ale industriei postavariloru vlachi. Bacani si breslasi vlachi se afla in tóte orasiele Turciei europene, ba chiaru si in Ungari'a si in Austria ii duce iubirea de castigu. Ca se pricepu si la negustoria in mare, o dovedeste bogatulu Sina din Viena, Vlach nascutu, de nu ne insielamu, in Klinovo séu totusi in una din localitatile Pindului numite mai susu.

Din acésta viatia calatóre se esplica familiarizarea generala a vlachiloru cu dialectulu neo-grecescu, dialectu pe care-lu intrebuintiésa si in biserica, care formésa mijloculu comunu de intielegere si de legatura a diverseloru nationalitati din laturile amandoue ale Marii Egeice. Femeile in multe sate nu pricepu de catu romanesce. Ca toti locuitorii de munte, vlachulu nu-si póte uita patri'a nici in tierile cele mai departate chiaru, si se intórce adesea la betranetie in Pindu cu ceea ce a agonisitu, prin ostenéla unei vietie intregi, pentru a fi inmormentatu in acelasiu pamentu in care odihnescu stramosii sei.

Dara poporulu vlachiloru, atatu de pacinicu astazi si dedatu numai la munca si castigu, n'a fostu insufletitu in totu-déuna de unu spiritu atatu de liniscitu, nici a fostu strimtoratu si marginitu la asiediarile sale presente prin muntii apuseni ai Tesaliei. Vlachii tesalieni, ca si mai tardiu vecinii loru albanejii, au avutu periodulu loru de stralucire si de marime politica, scurtu si trecetoru ca marimea Tebaniloru; dara in epoc'a bizantiniloru nu fara insemnatate. Langa comunele Vlacho-Libadi si Vlacho-Iani, cari exista anca astadi in promontoriile de sudu ale muntiloru Cambunici, nu departe de Tirnov'a, Ana-Comnena (1083) pomeneste unu targu de vlachi Exebas in vaile muntelui Pelionu, la marginea resariténa a Tesaliei; éra Beniaminu de Tudela, care in sut'a a doespredіecea a calatoritu prin Greci'a, spune cum ca la sudu, Zitunu era orasiulu de margine si intrare in tiér'a vlachiloru. Ca si Peloponesulu, perduse si Tesali'a in véculu de mijlocu numele ei vechiu, si s'a numitu, mai multe sute de ani dupa-o-lalta, numai Μεγάλη Βλαχία adeca Valachia mare, spre a se deosebi de Acarnani'a si Etoli'a, care dupa bizantinulu George Phrantzes, se numea Valachia-mica. George Pachymeres, istoriculu de curte alu anteiului Paleologu Mihailu, dice lamuritu, ca tesalienii, comandati odata de Achilu si numiti in vechime Elini, se numescu in vremea lui Vlachiti-mari. (G. Pachymeres in Mich. Paleol. I. 30.) Nicetas din Chonae, margineste Μεγάλη Βλαχία la inelulu de munti si la tiéra de coline, care se redica désupra siesului, éra siesulu centralu, locuitu de fricosii si neresboinicii greco-slavi, ii place se-lu numésca Tesali'a. Dara óre rabinulu Beniaminu nu spune lamuritu cum ca vlachii locuescu la munti si se cobóra in regiunea greciloru pentru a'i prada? In sprintenie, calatorulu acela ii compara cu capriórele, curajulu loru resboinicu e neinfranatu, si nici unu rege n'a fostu in stare de ai domoli.

Omulu din Tudela pricepuse bine inpresiunile vécului seu, caci curendu dupa calatori'a rabinului Beniaminu (1186), toti romanii din lantiulu de munti alu Pindului, pana susu in vaile Balcaniloru se ridicara sub conducatorii loru Petru si Asanu contra domniei apasatóre, neoneste si talharesci a curtii bizantine, fondara unu regatu cu capital'a Tirnova pe clin'a nordica a Emului (Balcanu).

Marginea cea mai in spre sudu a regatului romano-bulgaru, erau muntii Tesaliei, sub unu capitanu neatarnatu care se numea Μέγα Βλάχος (adica Marele-Romanu) si stralucesce sub acestu nume in cronicele contemporane ale franciloru si bizantiniloru. Ast-felu vorbeste Fallmerayer.

Noi mai scimu, ca totu acesti romani luasera Traci'a, Macedoni'a si Tesali'a, ca au biruitu de nenumerate ori ostirile grecesci si pe acelea ale imperatiei latine din orientu, ca a prinsu pe Baldovinu I, ca o repusu flórea cavaleriloru apuseni, ca Asanizii au fostu recunoscuti de Pap'a ca dinastie regala a Europei, ca domni legitimi Blacorum et Bulgarorum, cu unu cuventu ca acestu fragmentu de poporu atatu de nebagatu in séma astadi, candu nici in diaristica, nici la congresu nu s'a pomenitu de elu, are indaratulu lui unu trecutu stralucitu castigatu prin propria vitejie fatia cu niste dusmanii cu multu superiori in cultura si in art'a resboiului.

Si cu tóte acestea acesti ómeni, la noi in tiéra chiaru, adeca intre conationali loru, n'au fostu cunoscuti decatu sub porecla ridicola de Cutio-Vlachi. Iaru pe candu averile boieriloru nostri si ale monastiriloru se inchinau fara scrupulu la biserici grecesci, si se esplótau pentru scopuri grecesci, nu se gasea in totu largulu acelei regiuni o singura

---

rosîa de visonu cu diamante. Acésta despagubire o meritati pentru parti'a pierduta cu Don Guzman."

„Sire," respunse Ruy Lopez „este prim'a data in viéti'a mea ca nu am lipsa de consolare pentru invingerea reportata de contrariulu meu, facundume „mat."

Regele surise . . . Grandii totu asemene. „Acum, Grandii mei," adaose regele, „ve poftescu la banchetulu nostru. Don Guzman si Episcopulu de Segovia voru fi la més'a nóstra regésca. Dà-mi braciulu, Don Guzman!

Comunicatu de: Petra-Petrescu.

Diverse.

— (Unu filosofu glumetiu) vediu la coltiulu unei strade pe unu betranu caruntu mortu de beatu. „Acestu omu intr'uneste pe capulu seu tóte patru anotempurile," dise elu sociului seu, „pe nasulu seu rosiu infloreste primavara; pe fruntea lui infierbentata dogoreste arsitia verei; pe obrazi lui vestejiti sufla tómna si in perulu lui albu straluce zapada iernei."

— (Unu Harpagon) bogatu asistase la o predica acarei sujetu fusese: binefacerea. Candu pleca din biserica elu dise unui cunoscutu: „Predic'a a fostu fórte buna si misîcatóre de sufletu, mai cà asiu avea gustu se me apucu se — cersiescu."

— (Unu pictoru) care schitiase in albumulu seu o parthie a unei paduri frumóse ar fi voitu bucurosu se afle si numele acelei paduri. Elu intreba deci pe unu tieranu care trecea pe acolo, cà ce feliu de padure este aceea? „O padure de lemnu!" respunse tieranulu laconicu si 'si vediu de cale.

— (Intr'unu orasiu) alu Americei óre-cine voiá se se cununе si intrebà pe preotulu, cà ce este tacsa? „Siése dolari," respunse elu. „Siésa dolari! Vecinulu meu 'mi-a spusu cà numai patru." „Da, asia este, inse numai pentru densulu fiindu-cà 'mi este unu musteriu bunu. Pàna acuma s'au cununatu de siése ori si apoi scii d-ta," mai adaose preotulu, „cà cineva nu 'si instrainédia bucurosu niste musterii atàtu de buni."

---

biserica macaru in care se se fia auditu graiulu romanescu.

Pe candu sute de mii de ómeni, ce facu parte din némulu nostru sunt coprinse de unu adancu întunericu, pe candu mintea loru naturala, curajulu loru inascutu si iubirea loru de munca, ei face vednici pentru unu viitoru mai mare, totu pe atunci noi nu misicamu nici degetulu celu micu macaru in favorulu loru, ci ne framantamu in turburari interne, ametiti de orgi'a palavreloru bizantine si putrezindu de vii prin coruptiunea unoru parveniti din fanaru, carii sub pretecstulu a chiaru ideiloru nationale irosescu in ventu poterile nóstre.

„Timpulu."

Transilvani'a.

Sibiiu, 3/15 Octobre, 1878.

Domineca in 1/13 l. c. dupa celebrarea serviciului divinu prin Escelenti'a Sa, inaltu prea sfinitulu metropolitulu Mironu Romanulu si dupa invocarea spiritului sfintu s'au deschisu Congresulu ordinaru nationalu-bisericescu alu provinciei metropolitane gr. or. din Ungari'a si Transilvani'a.

Conformu programului primele dilei s'au perecute cu verificarea membriloru congresului. Din 90 membrii ai congresului la deschidere au fostu presenti 55, care numeru a fostu suficientu pentru constituire.

La deschidere au fostu presenti si Ilustritatile Loru dd. episcopi I. Popasu din Caransebesiu si . Metianu din Aradu.

Din partene dorimu din totu sufletulu, ca sessiunea acésta ordinara a Congresului se fia incoronata de succesulu celu mai stralucitu si inbucuratoru, atatu pentru deslegarea cestiuniloru de organisare interna a bisericei gr. or. catu si pentru progresulu instructinnei poporale nationale.

Revista politica.

Senatulu imperiale este conchiematu pe 22 l. c. Inca nu se scie, cine voru fi acele persóne, care voru siedea pe banc'a ministeriala, de óre ce pana acuma nu a fostu inca insarcinata cu formarea noului cabinetu nici una din notabilitatile politice, care au avutu onórea a fi consultate de M. S. Imperatulu. Cele mai multe sianse se dice ca ar avea unu cabinetu de transitiune cu comitele Taafe actualulu locutiitoru din Tirolu, ca primu presiedinte si cu baronulu Felder fostu primaru alu Vienei, ca ministru de interne.

Audienti'a pe care o au avutu cav. de Smerling la M. S. Imperatulu a consternatu fórte multu pe unguri. Smerling si baronulu Sennyey sunt cei doui barbati de statu de cari ungurii au celu mai mare respectu si de cari se temu ca dracului de tamaie.

Unisonu se relatésa, ca atatu barbatii notabili unguresci catu si austriaci chiemati la M. S. Imperatulu au declaratu, ca politic'a esterna a comitelui Andrássy este gresita si ca nu póte fi nici continuata, cu atatu mai pucinu ratificata din partea parlamenteloru. In urm'a acestoru declaratiuni coróna se pare ca doresce si astépta mai antaiu verdictulu parlamenteloru si alu delegatiuniloru, nainte de a lua o decisiune definitiva cu privire la o schimbare eventuala in persóna ministrului de esterne.

Comitele Andrássy, care s'au intorsu deja din escurssiunea sa facuta in Ungari'a la mosi'a sa si care are dese intalniri, atatu cu monarchulu catu si cu colegii sei si cu alte notabilitati politice si parlamentare inca totu mai sperédia, ca isi va potea pastra portofoliulu. Planulu seu se dice a fi, ca conchiemandu mai-'ntaiu delegatiunile dela care spera se póta primi indemnitate pentru politic'a sa orientala si unu votu de incredere, se paralisedie prin acésta opositiunea pe care fara indoiala o va intempina atàtu in parlamentulu austriacu, càtu si in diet'a ungurésca. Intru càtu este calcululu seu fundatu séu nu, acésta ne o va arata in scurtu tempu votulu delegatiuniloru, care de si nu sunt espressiunea fidela a opiniunei publice, dara aru trebui se fia celu pucinu aceea a parlamenteloru din alu caroru sînu se voru alege, si acésta opiniune nu este nici decum favorabila comitelui Andrássy, ci din contra. Dara ori care va fi votulu delegatiuniloru sórtea monarchiei si deslegarea definitiva a crisei actuale, in ultima ratiune trebue se o cautamu si se o asceptamu dela coróna, care in tempulu din urma a avutu de repetiteori ocasiune a se informa in modu directu despre situatiunea desolata in care se afla adusa monarchi'a, nu prin nationalitatile atàtu de multu defaimate, ci tocmai prin sustienetorii si aparatorii sistemului dualisticu.

Cris'a ministeriala din Ungari'a a fostu delaturata in modu provisoriu prin aceea, ca ministrulu presiedinte C. Tisza a luatu potofoliulu ministeriului de finantie in schimbu pentru acela alu ministeriului de interne, pe care la incredintiatu br. Wenkheim. Prin acestu pasu teribilulu „sfarimatoru alu nationalitatiloru" isi pregateste o retragere mai dramatica si mai sgomotósa de pe banc'a ministeriala, dandusi pos'a unui Curtius modernu, care pentru salvarea patriei are inca destulu curagiu si desinteresare pentru ca se se arunce in abizulu deficitului finantiaru, lasandu in urm'a sa diluviulu inevitabilu alu insolventiei regatului magiaru. Fara indoiala ca d. Colomanu Tisza probésa, ca scie se aléga intre doue rele, déca nu pe celu mai micu, apoi celu pucinu pe celu mai convenabilu, adeca pusu in alternativ'a de a alege intre a se sacrifica de buna voia si a fi trantitu de pe stenc'a tarpeiana, densulu prefere pe cea dintaiu, siguru fiindu ca va cadea pe pufulu móle alu modesteloru sale economii, pe care si le va fi potutu aduna in decursulu multu incercatei si spinósei sale cariere ministeriale.

Mare sensatiune au facutu revelatiunile publicate in diarulu „Grazer Tagespost" despre o conversare ce o a avutu redactorulu acelui diaru cu fostulu ministru presiedinte principele Auersperg. Intre altele fostulu ministru presiedinte dise ca in urm'a atacuriloru din parlamentu cabinetulu seu este obositu de a mai guberna si prin urmare au demissionatu, fara ca se fia in stare a numi M. S. Imperatului si a recomanda vre unu barbatu, care se aiba maioritatea parlamentara. Esprimandusi nemultiumirea sa cu purtarea pressei opositionale dise ca, in tempu ce press'a oficiósa nu costa nici nun cruceru,*) pressa opositionalu a primitu bani ca se taca „Schweiggelder". „Pentru cá cu ocasiunea votarii reinoirei pactului dualisticu se avemu maioritatea ne mai trebueau càteva voturi ale camerei deputatiloru, pentru ca se le castigamu ne au costatu multi bani." Acésta marturisire a principelui Auersperg este destulu de caracteristica atàtu pentru venalitatea pressei din Vien'a, càtu si pentru moralitatea parlamentului austriacu si ne dispensédia de ori ce comentaru, pe care si-lu póte face fieste cine. A fi astadi deputatu in Austro-Ungari'a este, precum aflamu dela insusi fostulu ministru presiedinte alu Austriei, care s'a aflatu in positiune de a o sci in modu autenticu, este o professiune destulu de lucrativa, pentru ca mandatulu de deputatu se fia petitu si cautatu cu atata devotamentu si tenacitate din partea candidatiloru. Pre langa diurna deputatii mai potu deci face si cate unu „Geschaeft" separatu si lateralu prin vendiarea voturiloru loru, aceluia care dà mai multu. Acésta ni-o spune unu ministru, nu unu diaristu obscuru séu vre unu candidatu de deputatu paraponisitu.

De pe campulu de ocupatiune nu este nimicu nou.

Romani'a.

Bucuresci. (Estrasu dintr'o scrisóre privata dela 6 Oct. n.) Publiculu DV. are tóta dreptatea cà este inpatientu a vedé cum se va decide aici cestiunea Basarabiei, a Dobrogei, a Evreiloru, relatiunile cu nou'a Bulgaria, inpaciuirea celoru doue partide mari; eu inse din partea mea rogu pe toti amicii si cunoscutii, cá se se inarme cu pacientia stoica, la fabule si scornituri se nu créda, pessimismulu se-lu gonésca; cà-ci déca póte fi vorb'a de pessimismu, pe acela se lu cautati astadata in B.-Pesta, Vien'a, Prag'a, Bosni'a. Cea mai mare suparare ce avemu noi aici este afurisita de ciuma bovina, care aduse la sapa de lemnu pe multime mare de locuitori, éra acuma s'a incinsu de nou cu furia prin càteva teinuturi. Acésta bóla cumplita avemu se o multiamimu totu muscaliloru, cá si choler'a. Dara se afla si intre prefecti, subprefecti fatalisti, carii nu 'si facu datori'a intru nimicu.

In càtu pentru vendiarea de carti, respundiu la tóte intrebarile càte 'mi venira, cà am acordatu cu librari'a Szöllösy et Comp. Bucuresci in piati'a teatrului, cá prin trensa se se póta trage carti de aici in orice parte, multu mai promptu decàtu pàna acilea. Dara s'a deschisu si magasinu de comissióne pentru carti romanesci, in Sibiiu la dv. W. Krafft, in Brasiovu la Frank et Dresnandt, in piati'a de póme.

Dictionariulu societatiei acad. costa aici 60 franci, Glossariulu 12 fr. cu totulu 72. Ce e dreptu, ambele facu 221 cóle tiparite. Cu tóte acestea, ambele acelea carti mari se voru vinde in Sibiiu, Brasiovu, Blasiu numai cu 40 franci, séu 16 florini v. a. in chartia, inse comptantu.

Cetimu in Romanulu:

Espunere de Motive.

Societatea academica romana, creata prin aventulu patrioticu alu gubernulu din 1866, a mersu desvoltandu-se si progresandu astufelu, in catu astadi Romani'a intréga vede cu mandrie, ca marea ideia de care au fostu inspirati ai ei fondatori a petrunsu adancu in viéti'a de cultura a natiunii si si-a legitimatu pe deplinu dreptulu la esistintia si la protectiune din partea Statului.

Multiamita mai cu séma incuragiariloru si generositatiloru particolare a unoru suflete incaldite de celu mai nobilu si mai curatu patriotismu, ca a potutu infrunta cu abnegatiune si devotamentu crudele loviri ce i s'au adusu, in dilele nefaste, din partea mai multoru nedrepti adversari; si, precum ori-ce mare ideia, orice mare intreprindere umana nu se póte intemeia de catu prin multe si varii dificultati si obstacole, „Tantae mollis erat etc.," totu asia fatalminte se vede ca trebui ca si léganulu Academiei romane se fia adesea amenintiatu de periculóse furtune.

In fine astadi fia-care Romanu cultu si desteptu pentru ale natiunii póte dice cu intima si mandra covingere: Academi'a lucréza — ea produce bine si frumosu; deci ea esiste.

O asemenea institutiune inse nu este indestulu se aiba o esistintia numai de facto, o esistintia care, prin acésta chiaru, devine precara si incerta: Statulu 'i datoresce a sa suprema recunóscere si protectiune.

Éca motivulu celu mai poternicu si unicu, asiu potea dice, alu acestui proiectu de lege.

Trebuie se damu acestei societati adeveratulu si independintele ei nume de „Academia Romana," in loculu sfiiciosului si prea modestului nume ce pórta astadi; se 'i recunoscemu personalitatea juridica séu morala, de care, de si s'a bucuratu pàna acum, inse numai din grati'a buneleru dispositiuni, éra nu prin maiestatea legei; se 'i damu, cu unu cuventu, actulu Statului civilu, insotitu de solemnitatile cerute de lege; si, ceia ce este totu-atatu de necesariu, se'i asiguramu pentru totu-d'a-una midilócele de esistintia libera si independinte, prin fisarea unei sume anuale, care se nu mai fia espusa, ca pàna aci, schimbaciuniloru politicei militante.

Amu mai crediutu asemenea de cuviintia a dispune ca, din sum'a ce statulu acorda anualminte Academiei romane, o parte se fie pururea afectata de densa pentru 2 premie: unulu sciintificu si altulu literariu, purtandu numele celoru doui regeneratori ai sciintieloru si literiloru in Romani'a: premiulu Lazaru si premiulu Heliade Radulescu.

Ministrulu culteloru si instructiunei publice, G. Chitiu.

Proiectu de lege.

Pentru Academi'a Romana.

Art. I. Societatea academica romana, instituita prin decretulu domnescu Nr. 1246 din 26 Augustu 1867, se declara Institutu nationalu cu denumirea de „Academia romana."

Ea 'si are resiedintia in capital'a Romaniei.

Art. II. Academi'a romana are de scopu cultur'a limbei si a istoriei nationale, a literelor, a sciintieloru si frumóseloru arte.

Art. III. Academi'a romana este si remane persóna morala si independinte in lucrarile sêle de ori-ce natura.

Ea singura se organisa si face reglemente si 'si administra averea sa presinte si viitóre.

Art. IV. Statulu face academiei romane o dotatiune anuale fisa de 30,000, treidieci mii lei, care se va inscrie in bugetulu Statului.

Din acésta suma o parte va fi pururea afectata de catre academia la acordarea a doue premie, unulu sciintificu si altulu literariu, purtandu denumirea de: premiulu Lazaru, premiulu Heliade Radulescu.

Art. V. Pentru a'si construi si a 'si avea localulu seu propriu, Statulu cedéza academiei romane terenulu din faci'a universitatiei la capulu despre resaritu alu gradinei botanice, latulu . . . 48 metri si lungulu 13 metri.

Art. VI. Academi'a romana intretiene relatiunile sale cu Statulu prin ministeriulu culteloru si instructiunei publice.

Ministru, G. Chitiu.

Societatea academica romana.

Sessiunea anului 1878.

Siedinti'a dela 24 Augustu.

(Urmare.)

Unii biografi[1]) mai insira intre operile lui Dimitrie Cantemiru si „Insemnare de tóte dilele" (Notationes quotidianae) dela 1721—1724. Acestu manuscriptu insa, aflatoru in bibliothec'a archiveloru ministerului de esterne din Moscva, sub No. 388, e scrisu rusessce de Ivanu Iliinski, gubernorulu copiiloru principelui Cantemiru, si contiene elemente pretióse pentru biografi'a celebrului principe. La pag. 49 aflamu urmatorulu estractu din notele lui Dimitrie:

Ex libello Principis:
Cazan gr. 55 min. 35
Saratov gr. 49 min. 33
Camyssenka gr. 48 min. 35 sec. 5
Visla Dubrova gr. 48 min. 35
Distat a Czaritzyna Wjorst 60
Astrachan gr. 45.

Am copiatu din acestu jurnalu totu ce privesce pe Cantemiru si famili'a sa. Asemenea s'a copiatu si textulu latinescu alu panegyricului lui Petru celu Mare, rostitu de Sergiu Cantemiru, in vêrsta de 7 ani, si scrisu desiguru de parintele seu, principele Dimitrie.[2])

---

*) Da óre fondurile de dispositiune secrete cine le consuma? Nu cumva press'a nationalitatiloru impilate? Red.

[1]) Dim. Bantisiu Kamenskii, op. cit. p. 42.

[2]) S'a tiparitu la 1714, in Petersburgu russesce si latinesce. Cartea este de totu rara. Unu esemplaru amu aflatu in archivulu sinodalu din Petersburgu, si

II. Corespondenti'a lui d. Cantemiru si alte documente istorice.

Dau aci unu inventariu de scrisorile principelui Cantemiru si alte acte privitóre la densulu si la istori'a romana in genere, ce am copiatu in archivele ministerului de esterne din Moscva si Petersrurgu, precum si in archivele Senatului si Sf. Sinodu.

a) Archivele ministerului de esterne din Moscva.

1. 1711, Iunie. Manifestulu in latinesce alu principelui Dim. Cantemiru catra locuitorii Moldovei, pentru sosirea armateloru russe in tiéra si radicarea cu totii in contra Turciloru.

2. 1711, Iunie 13. Scrisórea grafului Golovkin prin care róga pe Cantemiru, in numele imperatului Petru celu Mare, de a ingrigí de aprovisionarea trupeloru russe si de a tramite doue séu trei persóne bine cunoscatóre a locuriloru din Bugiacu si de pe langa Dunare (in latinesce).

3. 1711, Iunie. Scrisórea lui Petru celu Mare catra Cantemiru si conditiunile sub care acesta a fostu primitu in serviciulu Russiei (russesce).

4. 1711. Insemnare de totu personalulu din care se compunea in Russi'a curtea principelui Dim. Cantemiru (in romanesce).

5. 1711, Iulie 28. Scrisórea lui Cantemiru catra grafulu Golovkin, ca se presinte Imperatului trei suplici ale sale (in latinesce).

6, 7, 8. 1711. Cele trei suplici ale lui Cantemiru catra Petru celu Mare, prin care ficséza conditiunile sub care trebue a fi primitu in serviciulu Russiei (in latinesce).

9. 1711, Augustu 2. Scrisórea lui Cantemiru catra grafulu Golovkin, de a 'i se inlesni midiulócele de caletoria pana la Moscva (in latinesce).

10. 1711, Decembre. Idem catra Senatu si sosirea la Moscva a tramisiloru sei dela Harkov cu scrisori catra Imperatulu si senatorulu Culicov (in russesce).

11. 1711, Noembre. Petitiunea lui Cantemiru catra Imperatu, de a 'i da voia se fortifice orasiulu Harcovu, si unu memoriu asupra fortificatiunei (in russesce).

12. 1711, Aprilie. O scrisóre a lui Lupu Costaki velu vornicu si Antiochie, Iora biv hatman, catra generalulu russu Réntiu cu plangeri contra principelui Dim. Cantemiru, ca acesta ar fi predatu Tiéra-romanésca si ar fi pusu la inchisóre pe Iorgaki Vorniculu (in limb'a romana).

13—22. Afacerile privitóre la famili'a Cantemiresciloru:

a) 1711, Aprilie. Diplom'a lui Petru celu Mare data lui Dimitrie Cantemiru;

b) 1711, Iulie. O scrisóre a lui Petru celu Mare catra Cantemiru;

c) 1711. Suplic'a lui Cantemiru catra Petru celu Mare, cu resolutiunea scrisa de mana propria a imperatului;

d) 1711. Scrisórea grafului Golovkin catra grafulu admiralu Apraxin, in privinti'a bunuriloru daruite lui Cantemiru;

e) 1715. Actulu prin care se da unu imobilu lui Cantemiru;

f). Testamentulu lui Cantemiru (publicatu in B. Kamenskii op. c. pag. 306.

g, h). Doue ukazuri imperatesci pentru imobilele lui Cantemiru;

i). Ukazulu imperatesei Anna pentru copii principelui Cantemiru;

j). Suplic'a principelui Constantinu Cantemiru catra imperatésa Anna, pentru sócr'a sa.

(Va urma.)

Scólele din comitatulu Hunedórei.

(Urmare si fine.)

Din scólele granitieresci ale acestui comitatu, stau mai bine fóra indoiéla, ale Hatiegului si ale Cugirului. La Hatiegu numai edificiele trebuescu reparate, séu mai bine, edificate de nou. Ce se tiene de tóte celelalte afaceri suntu cele dintaiu scóle poporale in comitatu. Invetiatorii Olteanu si Florianu suntu recunoscuti din partea tuturoru, de unii dintre cei mai bravi. Scolarii esiti de subtu mana loru au fostu totu deauná omeni harnici; multi elevi de subtu man'a numitiloru dni invetiatori, mersera la gimnasiulu din Blasiu si documentara cà-'si au fundamentulu din una scóla buna; altii mersera si mergu la maiestrii, si altii remanu acasa fideli datineloru eredite si ocupatiuniloru placute, impreunate cu acelea; toti inse se distingu de ceialalti sateni, nu prin superioritate ilusionara, ci prin adeverata crescere de omeni de omenia. Se mai amintimu cà mai tóta inteligintia Romana din jurulu Hatiegului e esita din acésta scóla anume preotimea?

Scólele din Cugiru sunt cele dintaiu dupa ale Hatiegului. Aci-de buna séma au si eforia harnica, si si poporenii — cugireni — parinti ai copiiloru scolari, sunt mai amblati in lume, mai ciopliti decàtu bietii sateni montani, la cari acuma li se facura pentru prima data scóle. Sperare e cà scólele granitieresci isi voru ajunge mai intaiu scopulu, din tóte scólele acestui comitatu numai se se familiarisedie poporulu cu ele cà-ci acestea scóle stau numai din 1874—1876; numai ale Hatiegului si Cugirului sunt mai vechi; curagiu deci! si aceste voru inainta cu pasi repedi.

Ar fi se vorbimu de gimnasiele Bradului si ale Orasciei; celu dintaiu romanu gr. or. cu 4 clase si alu doilé magiaru reformatu cu 6 clase. De celu din taiu am pucine cunoscientie inse toti lauda zelulu dloru profesori. Despre celu din urma numai atàta amintescu, intàrindu dis'a unoru magiari, „dóra celu din Kecskemet rivalisédia cu elu!“ Studenti debili cá aci nu mai vediui in viéti'a mea. E fórte raru studintele mai bunisioru.

Scólele reale din Dev'a s'au infiintiatu de vreo 8 ani, si-dupa cum sunt eu informatu dela persóne demne de credintia stau cum se cuvine de bine, au profesori harnici, apoi sciutu e cà: „invetiatorulu e scóla!“ In acea scóla suntu fórte pucini romani, si adeca in clasele superiore nice unulu; in cele inferióre suntu vreo 20. Ací ar fi bine se frecventedie càtu de multi romani, mai vertosu cà-ci e catedra si de limb'a romana, éra limb'a poporului din Dev'a inca e asia dicàndu, cea romana, si inca devanii vorbescu frumosu romanesce.

Pedagogi'a de statu din Dev'a inca stà de vreo 8 ani. Acésta pedagogia era se fia dualistica; adeca tinerii romani avea prelegerile in limb'a romana, éra magiarii in a loru. Asia fu la inceputu pàna pe la anulu scolasticu 1874/5 séu 1875/6. De atunci inse pe di ce merge, se totu micsiorédia numerulu obiecteloru ce se predau in limb'a romana. La inceputu erau 4 profesori, cari propunéu obiectele romanesce la elevii romani, 2 romani, Petri si Candrea, si 2 Magiari, Koos si Balázs Lörintz. Petri se pensionà la inceputulu anului scolasticu 1871/2 si acelu anu remase numai cu 3 profesori, cari propunéu in limb'a romana. E dreptu, si cursuri erau numai 2. La inceputulu anului 1872/3 se infiintià cursulu alu 3-lea romanu si magiaru. Mai veni unu profesoru romanu, Petrisioru; acum éra erau 4, Candrea, Petrisioru, Koos si Balázs. Cu finea anului aceluia — 1872/3 — stramutara pe Koos; in fine in 1873/4 se retrase Candrea, mai in fine Petrisioru; éra Balázs deveni pedepsitu cu inchisóre, si asia profesorii cari se scia si se voiésca a propune in limb'a romana nu erau. Intraceea vení Lazariciu, care si adi e acolo. Adeca: din 4 profesori, remasera romanii, respective limb'a romana la 1 profesoru. Acelá de buna séma nu e in stare de a propune singuru tóte obiectele. Deci: la cursulu alu 3-lea romanu se impune limb'a magiara respective se anexa cursulu alu 3-lea romanu cu celu magiaru. Fiindu totusi prea pucinu Lazariciu singuru la 2 cursuri romane, cu tóte obiectele, mai impusera si cursului alu 2-lea romanu unele obiecte in limb'a magiara, cari adeca mergu de le asculta in cursulu respectivu magiaru. Singuru cursulu 1 isi mai are — de nu me insielu — tóte obiectele in limb'a romana, nu sciu pàna candu. Cu incetulu ve deveni si asta pedagogia puru magiara; si ar fi dauna. Multi tineri romani esira in decursulu acestu scurtu, absoluti dela acea pedagogia, in fiacare anu càte 5—8; cu tóte cà numai a siésa parte erau romani din sum'a totala a eleviloru pedagogiei; cà-ci, stipendiele erau impartite totu pe la magiari, 5 din siese parti; la a siésea parte si de erau concurenti multi, trebuiau se se intórne cu budiele imflate, dupa ce se implea sum'a. La inceputu pre candu erá acolo Petri si Candrea, veneau tinerii din tóte partile. Ba si invetiatori ce servisera càte 5—6 ani, inca vineau spre a ascultá prelegerile acelora. Adi, vai de locu! romanii, cari prin 1872—5 erau flórea institutului pedagogicu, adi ajunsera codá secuiloru. Magiarii sunt in acestá pedagogia in adeveratulu loru colegiu;nu-i turbura mai nimenea si in fine nu-i va turbura chiaru nimenea.

Atata fia destrulu de asta-data. Rogu inse pe acei dni, cari voru fi observatu ceva lacune in acestu tractatu fugitivu, se binevoésca a le corege, pentru lamurirea opiniunei publice.

In istori'a calatoriei mele prin acestu comitatu ce am de cugetu a o scóte din diariulu meu respectivu, voiu aminti si unele momente mai insemnate, cari inse atingu alte parti ale societatiei.

Valea Jiiului, in Iuniu, 1878.

Saténulu.

Sciri diverse.

(Societatea de lectura „Petru Maioru“) a junimei romane din Budapesta si tienu prima adunare generala de constituire in 17/29 Septembre; Se aleseru:

De presiedente: Spectabilulu Domnu Iosifu Vulcanu advocatu si redactoru, unanimu: de vice-presiedente: Drdulu in medicina Augustinu Dumitreanu, unanimu: de secretariu: medicinistulu Alesandru R. Ceusianu cu maioritate de voturi; de notari: techniculu Traianulu Barzu si medicinistulu Georgiu Vess'a cu maioritate de voturi; de cassariu: Juliu Traianu Popu unanimu; de controloru medicinistulu Enea Hodosiu cu maioritate de voturi; de bibliothecariu: medicinistulu Isidoru Popu.

Dr. A. Dumitreanu, v.-presiedinte. — A. R. Ceusianu, secretariu.

— (Constituire). Societate de lectura a junimei studióse dela gimnasiulu superioru gr. cath. din Beiusiu s'a constituitu la 21 Sept. a. c. alegandu-se Ioanu Emtianu de notariulu siedintieloru; Valeriu Miclea de not. corespondintieloru ambii stud. de cl. VIII, Ionu Popu de cassariu, Teodoru Stanc'a si Gavrilu D. Szilágyi stud. de cl. VII de bibliotecari; siedinti'a de incepere se tienù la 28 Sept. sub presidiulu Reverendisimului domnu directoru gimnasialu Petru Mihutiu si in presenti'a mai multoru domni profesori, cu solemnitate pre langa concursulu chorului vocalu si instrumentalu dela acestu institutu.

Cu acestea subscrisii vinu a rogá pe dd. redactori si autori romani, ca — considerandu scopulu la care tinde acésta societate, cultivarea in literatura si limb'a romana, — se binevoiésca a usiora nisuintiele e in realisarea acestui scopu, prin tramiterea gratuita a foiloru respective, a opuriloru ce scotu la lumina.

Beiusiu 5 Oct. 1878.

Juliu Papfalvai m. p., conduc. — Valeriu Miclea m. p. not. coresp.

---

altulu in bibliothec'a de sciintie russe. Textulu rusesscu e reprodusu de Bantis Kamenskii in „Memoriia o jizni i dielah Kn K. K. p. 323—328.“ In bibliothec'a patriarchala din Moscva, adi numita bibliothec'a sinodala, se afla in manuscriptu traductiunea russa a Panegyricului Sf. mucenicu Dimitrie Thesalonichianulu, scrisu probabilu de principele Dimitrie Cantemiru, si pronuntiatu in grecesce de fiiulu seu Antiochu la anulu 1719, in vêrsta numai de 11 ani.

Cu Nr. acesta se incepe triluniulu alu patrulea Octobre—Decembre, 1878 st. v.

Pretiurile cerealieloru
si altoru obiecte de traiu au fostu la
15 Octobre in Sibiiu:

Grâu, dupa cualitati	1	hectolitru	fl. 5.60—6.40
Grâu, amestecatu	1	„	„ 4.70—5.30
Secara	1	„	„ 3.90—4.30
Papusioiu	1	„	„ 4.40—4.80
Ordiu	1	„	„ 4.50—5.—
Ovesu	1	„	„ 2.——2.40
Cartofi	1	„	„ —.——.—
Mazare	1	„	„ 4.50—5.—
Linte	1	„	„ 5.50—6.—
Fasole	1	„	„ 4.50—5.—
Lardu (slanina)	50	Kilogram.	„ 35.—
Untura (unsóre topita)	50	„	„ 30.00
Carne de vita	1	„	„ 36—44
Oua 10 de			—.20

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).
12 Octombre.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l.	104.50 b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	101.40 „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„	99.50 „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	„	91.— „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„	85.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	95.50 „
Fondulu de pensiuni (per 300 l. a.) cu 10%	„	176.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„	32.10 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	85.75 „
Daci'a, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	195.— „
Romani'a. Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	76.—

Cursulu moneteloru in val. austr.
Vien'a, 14 Octobre

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.58 cr
Moneta de 20 franci	„	9.38 „
Imperialu rusescu	„	9.30 „
Moneta germana de 100 marce	„	57.90 „
Sovereigns englesi	„	12.— „
Lira turcésca	„	11.— „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	100.— „

Abonament
la
„Albina Carpaților“

foiă beletristică, scientifică și literară cu ilustrățiuni

Redator: **Iosif Popescu.** — Editor: **Visarion Roman.**

După o întrerupere de treĭ luni casunată pri mórtea redactorului Ion Al. Lăpĕdatu „Albina Carpaților“ reapare.

Prin acésta se realiséză o dorință esprimată d repetite orĭ de numerosul public, care a binevoit a spri gini cu căldură acéstă lucrare.

Noul redactor al „Albineĭ Carpaților“ este cunoscu cetitorilor nostri ca fost colaborator al acésteĭ foĭ. I tot timpul bóleĭ îndelungate a regretatuluĭ Ion Al Lăpĕdat, Domnul Iosif Popescu a purtat tót sarcina redacțiuneĭ.

Ca unul care singur cunoscea mai bine spiritu întreprindereĭ și principiele conducătóre ale luĭ Lăpĕdat dênsul este chiămat să continueze o lucrare atât d frumósă și atât de aprețuită de publicul român.

Programul foieĭ remâne acelasĭ, de óre-ce aicĭ nu e vorba de nu început, ci de o continuare.

Ca să se înlesnéscă însĕ respândirea diariuluĭ ș în clasele maĭ lipsite ale societățiĭ, am găsit cu cale s reducem prețul abonamentuluĭ, chiar cu óre-care modificărĭ în editiunea foii.

Étă aceste modificărĭ.

Diarul va apărea, începênd dela 15 Octomvre st. v. anul curent, de dóuĕ orĭ pe lună, a-nume la 1/ și ultima fiă-careĭ lunĭ, în numerĭ însĕ de câte dóuĕ cóle tipar. des, cu ilustrățiuni bune. Afară de aceea se va continua editiunea în volumurĭ lunare de câte 4 cóle.

Prețul abonamentuluĭ se reduce pre cum urméză

Pentru Austro-Ungaria		Pentru România	
Pe an . .	6 fior. — cr.	Pe an	16 le
„ 6 lunĭ .	3 „ — „	„ 6 lunĭ . . .	8 le
„ 3 lunĭ .	1 „ 50 „	„ 3 luni . . .	4 le

Abonamentele se fac la editorul Visarion Roma în Sibiiŭ séu prin corespondințiĭ nostri și prin librăriele de dincóce și de dincolo de Carpați, în fine la tóte ofi ciele postalĭ.

Domniĭ carĭ se abonaseră pe întreg anul 1878 fără a fi dispus încă asupra restuluĭ de abonament d 4 fiorinĭ, séu 11 leĭ remân abonați pe timpul cât ajung acest rest, orĭ maĭ tramițênd 2 fiorinĭ séu 5 francĭ, s consideră de abonați pe întreg anul 1878—1879.

Anul „Albineĭ Carpaților“ începe cu 1 Octobre fiă-caruĭ an și se terminâ cu 30 Septembre a anulu următor.

Încredințăm pe onor. public că nu vom cruța nĭci o jertfă pentru a corespunde așteptărilor.

Facem un apel călduros cătră toțiĭ Româniĭ, să spriginéscă o întreprindere literară unică în felul eĭ, ș care s'a început sub cele maĭ bune auspiciĭ.*)

Sibiiŭ, in 1 Septembre 1878.

Editura „Albineĭ Carpaților.“

*) Alăturăm la Nrul de astădĭ o listă de abonament l „Albina Carpaților.“

Editoru si redactoru respons. **G. Baritiu** in Sibiiu.

Tipariulu lui **W. Krafft** in Sibiiu.